

Magdalena Przybysz-Stawska

Katedra Informatologii i Bibliologii

Uniwersytet Łódzki

SPRAWOZDANIE Z OGÓLNOPOLSKIEJ INTERDYSCYPLINARNEJ
KONFERENCJI NAUKOWEJ „KSIĄŻKA W MEDIACH –
MEDIA W KSIĄŻCE. KORESPONDENCJE I TRANZPOZYCJE”
(LUBLIN, 12–13 PAŹDZIERNIKA 2017 ROKU)

Trwająca od lat dyskusja nad charakterem wzajemnych relacji pomiędzy książką drukowaną a innymi środkami przekazu nabiera szczególnego znaczenia w epoce ekspansywnego rozwoju mediów cyfrowych. Książka, stanowiąc wzór i punkt odniesienia dla różnych mediów, jednocześnie przenika do nich, łączy się z nimi i zmienia wskutek ich wielorakich wpływów i oddziaływań¹.

Problematyka dotycząca wzajemnych oddziaływań książki i innych środków przekazu jest od dawna przedmiotem peregrynacji naukowych². Relacje te są analizowane z rozmaitych punktów widzenia, w różnych kontekstach nie tylko przez bibliologów, medioznawców, ale również socjologów, psychologów, historyków, antropologów czy ekonomistów. We współczesnym świecie zjawisko konwergencji mediów wydaje się być koniecznością, zwłaszcza wobec z jednej strony narastającego konsumpcjonizmu życia, z drugiej swoistego wyścigu z czasem, konkurencji mediów i wynikającej zeń walki o czytelnika, odbiorcę, słuchacza. Jak w tym świecie odnajduje się tradycyjna książka? Czy jest jeszcze na nią miejsce? Czy, a jeśli tak,

¹ Zaproszenie na omawianą konferencję, s. 1, [online], <http://www.umcs.pl/pl/aktualnosci,73-00,konferencja-ksiazka-w-mediach-media-w-ksiazce-korespondencje-i-transpozycje,49929.htm> [dostęp: 22.10.2017].

² W tym miejscu, ze względu na zrozumiałe ograniczenia objętościowe tekstu, przywołuję wybrane nazwiska badaczy, zajmujących się między innymi wskazaną problematyką: M. Brzostowski, M. Burczyk, O.S. Czarnik, E. Kwade, J.W. Gomulicki, J. Czarkowska, D. Hombek, I. Imańska, J. Jastrzębski, T. Kostkiewiczowa, H. Kurta, T. Mielczarek, P. Nowak, A. Pilak, M. Przybysz-Stawska, J. Pyszny, E. Sarnowska-Taremeriusz, E. Słodkowska, Z. Staniszewski, J. Szczepaniec, J. Termer, K. Wodniak.

to w jaki sposób zmieniała się jej rola, funkcje, zadania? Jaki wpływ na jej miejsce w życiu człowieka mają inne media? Jak wpływa na pozostałe środki przekazu?

Te dwie płaszczyzny: książki i innych mediów, ich wzajemnie przenikanie i zależności, stały się przedmiotem rozważań podczas Ogólnopolskiej Interdyscyplinarnej Konferencji Naukowej „Książka w mediach, media w książce. Korespondencje i transpozycje”, zorganizowanej w dniach 12–13 października 2017 roku przez Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa UMCS w Lublinie przy współdziałaniu Zespołu Historii Kultury Książki Komitetu Nauk Historycznych PAN w Warszawie. Inicjatorzy tego cennego przedsięwzięcia zaproponowali między innymi następujące obszary badawcze:

- 1) kwestie terminologiczne i metodologiczne badań związanych z książką we współczesnej, zmediatyzowanej kulturze;
- 2) miejsce książki na płaszczyźnie medialnej;
- 3) wpływ innych środków przekazu zarówno na formę, jak i treść, funkcje oraz odbiór książki;
- 4) obecność książki w prasie, telewizji, radiu, telewizji, Internecie i kinie;
- 5) media relations na rynku książki³.

Tak sformułowane cele konferencji spotkały się z żywym odzewem środowiska, nie tylko naukowego. W obradach wzięło udział około 50 uczestników, w tym 28 prelegentów, reprezentujących 13 ośrodków. Reprezentowane były, poza lubelską, uczelnie z Warszawy, Krakowa, Katowic, Łodzi, Torunia i Wrocławia. Warto wspomnieć także o zainteresowaniu praktyków: bibliotekarzy – pracowników bibliotek szkolnych i naukowych, nauczycieli polonistów oraz przedstawicieli regionalnych mediów.

Konferencję w imieniu nieobecnej prof. dr hab. Marii Judy (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie) otworzyła dr Anita Has-Tokarz (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie), witając gości i życząc udanych obrad, przekazując także ciepłe słowa w imieniu władz Wydziału Humanistycznego UMCS: Pana Dziekana dr. hab. Roberta Litwińskiego, prof. nadzw. oraz Pani Prodziekan prof. dr hab. Małgorzaty Karwatowskiej.

Moderatorem pierwszej sesji była prof. dr hab. Jadwiga Woźniak-Kasperek (Uniwersytet Warszawski), zaś pierwszy referat, którego wysłuchali uczestnicy spotkania, dotyczył „Kultury książki przez pryzmat zwrotów badawczych w humanistyce”. Prelegentka dr hab. Małgorzata Góralska (Uniwersytet Wrocławski) podkreśliła złożoność współczesnej rzeczywistości komunikacyjnej jako pola badawczego, wynikającą w dużej mierze z dynamiki zachodzących w tym zakresie przemian. Stwierdziła, że poszukiwania odpowiednich narzędzi, metodologii, wspólnej płaszczyzny

³ Zaproszenie na omawianą konferencję, s. 1, [online], <http://www.umcs.pl/pl/aktualnosci,73-00,konferencja-ksiazka-w-mediach-media-w-ksiazce-korespondencje-i-transpozycje,49929.chtm> [dostęp: 22.10.2017].

dla badań humanistycznych w tym obszarze zaowocowały w konsekwencji pojawieniem się wyraźnie zarysowanych zwrotów badawczych (np. cyfrowego, ikonocznego, performatywnego), co skłania do postawienia pytania, w jakim stopniu mogą być one odpowiednią perspektywą, która z powodzeniem służyłaby analizie zmian zachodzących w procesie dotyczącym kultury książki. Z kolei do aspektów psychologicznych w nauce odwołał się w swoim wystąpieniu dr hab. Marek Nahotko (Uniwersytet Jagielloński). Pytając o przyszłość i formę publikowania w obliczu zjawiska hybrydyzacji, referent wskazał na konkretne metody, dzięki którym można odpowiedzieć na te pytania, podkreślił zwłaszcza walory teorii ewolucji gatunków publikacji, wśród nich wyróżniając psychologiczną teorię schematów mentalnych. Analizując zmiany zachodzące w gatunkach tekstów, głównie książek, prelegent rozpatrywał je w kontekście indywidualnych procesów mentalnych poszczególnych jednostek komunikujących się ze sobą. Dzięki tym badaniom można sformułować niezwykle interesującą hipotezę, mówiącą o tym, że zmiany zachodzące w środowisku (m.in. w procesach i formie publikowania) znajdują swe odbicie w strukturze mentalnej odbiorcy, powodują również wyłanianie się nowych, charakterystycznych jedynie dla środowiska elektronicznego postaci publikowania.

Kolejne wystąpienie – dr hab. Iwony Morawskiej, prof. UMCS – dotyczyło „ekranowego czytelnika”. Zjawisko to jest charakterystyczne przede wszystkim dla młodego i najmłodszego pokolenia, zwanego także „net-generacją”, „pokoleniem sieci”, „sms gener@tion”. Określenia te, kategoryzujące określoną grupę odbiorców książki, według prelegentki pozwalają także na opisanie specyfiki i wyeksponowanie roli nowoczesnych mediów i technik informacyjno-komunikacyjnych we współczesnej kulturze, szczególnie zaś ich wpływu i oddziaływania na sposoby czytania w realiach „epoki ekranu”. „Pokolenie mp3”, jak pokazują badania, niechętnie czyta lektury, wzbrania się przed wysiłkiem związanym ze zrozumieniem tekstu, a tradycyjne czytanie to dla większości tych odbiorców „źródło cierpień”. W swym wystąpieniu autorka podjęła kwestię „ekranowości” czytania dzieci i młodzieży i wynikających stąd konsekwencji w procesie edukacji polonistycznej.

Sesję pierwszą zamknął referat dr. hab. Michała Rogoża (Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie), który omówił „Polskojęzyczną przestrzeń internetową wokół powieści *Hobbit, czyli tam i z powrotem* Johna Ronalda Reuela Tolkiena”. Podkreślając szczególną rolę, jaką w promowaniu wiedzy o dorobku pisarskim twórcy Ziemiomorza odegrały media, prelegent przedstawił wyniki analizy zawartości wybranych wyszukiwarek internetowych (Bing, Exalead, Google) pod kątem obecności w nich takich terminów wyszukiwawczych, jak „Bilbo Baggins”, „Erebor”, „Hobbit”, i „Smaug”, zwracając przy tym uwagę na wyższe pozycjonowanie tych informacji, które odnosiły się bezpośrednio do filmu w porównaniu do tych, które opisywały książkę.

Ryc. 1. Dr hab. Michał Rogoż (UP im. KEN w Krakowie).

Źródło: materiały własne autorki.

Po podsumowaniu przez prof. dr hab. Jadwigę Woźniak-Kasperek tej części obrad uczestnicy konferencji udali się na przerwę kawową, podczas której nadal dyskutowano nad przedstawionymi w sesji pierwszej referatami, wymieniając się uwagami i spostrzeżeniami.

Sesję drugą, której przedmiotem były formy obecności książki w prasie i radiu, a której przewodniczyła dr hab. Jadwiga Woźniak-Kasperek, otworzyło wystąpienie dr hab. Magdaleny Przybysz-Stawskiej (Uniwersytet Łódzki). Prelegentka, przywołując historię związków prasy i książki, podkreśliła, że można je badać w bardzo różnorodnych kontekstach i aspektach, zarówno w ujęciu diachronicznym, jak i synchronicznym. Najważniejszy według niej jest jednak kontekst historyczny, który determinuje zarówno rolę i zadania prasy, spojrzenie dziennikarzy na znaczenie przekazów związanych z książką, jak i formę i funkcję informacji o książce, zamieszczanych na łamach wybranych gazet i czasopism na przestrzeni wieków.

Ryc. 2. Dr hab. Magdalena Przybysz-Stawska (UŁ).

Źródło: https://www.facebook.com/pg/IINiB.UMCS/photos/?tab=album&album_id=1896829360332251

Pozostając w kręgu prasy, kolejna referentka, mgr Agnieszka Kida-Bosek (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie), przedstawiła wykład nt. „Informacja o książce na łamach kwartalnika literackiego »Akcent«”. Wychodząc od ogólnych informacji na temat wybranego periodyku, autorka omówiła go następnie na tle innych typów pism, po czym zaprezentowała formy przekazu związanego z książką, występujące na jego łamach: obok reklam wydawniczych, zapowiedzi tytułów i książek nadesłanych, były to wywiady z pisarzami, dyskusje, fragmenty drukowanych w czasopiśmie utworów, konkursy literackie, a także ciekawy dział *Przekroje*. Mnogość i różnorodność form związanych z książką, występujących na łamach „Akcentu”, dowiodły znaczącej roli tego, znanego na rynku od 1945 roku, periodyku w promocji książki.

Dwie kolejne prezentacje przeniosły słuchaczy w świat medium mówionego, jakim jest radio. Pierwsza prelegentka, dr Małgorzata Żurakowska (Katolicki Uniwersytet Lubelski, Radio Lublin), na podstawie wieloletniego doświadczenia w pracy dziennikarza radiowego redakcji kulturalnej, koncentrując się na przykładzie rozgłośni radiowej o zasięgu regionalnym, w pierwszej części swego wystąpienia omówiła specyfikę, zadania i misję tego typu medium, a następnie przedstawiła przykłady programów publicystycznych poświęconych literaturze, emitowanych w radiu, by na koniec podzielić się ze słuchaczami problemami związanymi z emisją omawianych audycji. Z kolei o „Reporterskich formach prezencji literatury w radiu” mówiła dr Aneta Wójciszyn-Wasil (Katolicki Uniwersytet Lubelski). Prelegentka zwróciła uwagę na mniej typową dla związków radia i literatury propozycję audycji, jaką jest reportaż radiowy oparty na książce, i przedstawiła wybrane przykłady tego typu programów proponowanych przez Polskie Radio. Referentka opowiedziała między innymi o przejmującym reportażu *Jesteś moim niebem* Joanny Bogusławskiej i o książce pod tym samym tytułem Magdaleny Piotrowskiej, a także o reportażu *Wojtek*, zrealizowanym na podstawie książki Grażyny Jagielskiej *Miłość z kamienia*. To wystąpienie zamknęło obrady w sesji drugiej.

Po przerwie obiadowej rozpoczęła się popołudniowa część konferencji.

Przewodniczącą sekcji trzeciej była dr hab. Anna Dymmel (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie). Jako pierwsza wystąpiła dr Agnieszka Fluda-Krokos (Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie) z wykładem pt. „Stare słuchowiska czar-bajki muzyczne w nowej odsłonie”. Wychodząc od kwestii terminologicznych, omówiła analizowany materiał (edycje bajek muzycznych wydawanych na płytach winylowych w II połowie XX wieku i współcześnie, w postaci płyt CD), metodologię przeprowadzonych przez siebie badań, a następnie scharakteryzowała uzyskane dane statystyczne, odnoszące się między innymi do tytułów, autorów i wykonawców tej formy rozrywki edukacyjnej dla najmłodszych. O obecności literatury w lubelskich mediach na przykładzie telewizji mówiła natomiast mgr Ewa

Hadrian (Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie). Prelegentka, analizując rolę informacji kulturalnej w mediach, jako przykłady scharakteryzowała wybrane magazyny poświęcone książce, nadawane w telewizji regionalnej, koncentrując się na „Afiszu” – programie kulturalnym, emitowanym przez ostatnie siedemnaście lat w TVP Lublin, którego jest współtwórczynią.

Trzeci referat zatytułowany „Inspirujące dla zbrodniarzy, pożyteczne dla śledczych... Dawne książki w amerykańskich serialach kryminalnych” przedstawiła Grażyna Piechota (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie). Wystąpienie okazało się niezwykle sugestywne w swym przekazie, jednocześnie inspirujące słuchaczy do dyskusji. Prelegentka omówiła wybrane książki, będące motywem przewodnim w dwóch analizowanych serialach amerykańskich: *Kości*⁴ i *Zabójcze umysły*⁵. Książki dawne w filmach tych są z jednej strony inspiracją dla morderców, z drugiej – stają się narzędziem dla kryminologów, dzięki któremu rozwiązują oni trudne zagadki.

Ryc. 3. Dr Grażyna Piechota (UMCS w Lublinie).

Źródło: https://www.facebook.com/pg/IINiB.UMCS/photos/?tab=album&album_id=1896829360332251

⁴ *Kości* (tytuł oryg. *Bones*) – amerykański serial telewizyjny prod. Fox Broadcasting Company, oparty na książkach kryminolog-antropolog Kathy Reichs. Data premiery: wrzesień 2005 (USA), marzec 2007 (Polska). Jak dotąd [2017 rok] wyemitowano 12 sezonów, reżyserem pierwszego był Allan Kroeker, [online], [https://pl.wikipedia.org/wiki/Ko%C5%9Bci_\(serial_telewizyjny\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Ko%C5%9Bci_(serial_telewizyjny)) [dostęp: 23.10.2017].

⁵ *Zabójcze umysły* (tytuł oryg. *Criminal Minds*) – amerykański serial kryminalny prod. Deborah Spera et al. Data premiery: wrzesień 2005 (USA). Do tej pory [2017 rok] wyemitowano 12 sezonów, reżyserem pierwszego był Guy Norman Bee, [online], https://pl.wikipedia.org/wiki/Zab%C3%B3jcze_umys%C5%82y, <http://film.onet.pl/zabojcze-umysly> [dostęp: 23.10.2017].

Kolejne wystąpienie, dr. Sebastiana Kotuły (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie), dotyczyło mechanizmów działania telewizyjnej promocji książki na przykładzie programu „Książki z górnej półki”. Prelegent scharakteryzował wpływ telewizji nie tylko na upowszechnianie literatury, ale i na odbiorcę; wpływ niestety malejący, ze względu na zmniejszającą się liczbę tego typu programów. W przypadku działania omawianego medium istotna jest, według referenta, zarówno warstwa wizualna, jak i werbalna. Warto zwrócić uwagę również na fakt, iż szczególnie wyraźnie występuje w tym przypadku mechanizm wartościowania, ponieważ dana lektura jawi się często odbiorcy nie tylko jako wartość poznawcza, moralna, estetyczna, ale też czysto praktyczna.

Po przerwie kawowej rozpoczęły się obrady w ostatniej tego dnia sesji, której przewodniczyła dr hab. Małgorzata Góralska. W panelu tym, poświęconym przemianom zachodzącym na współczesnym rynku wydawniczym, a wynikającym w znacznej mierze z rozwoju nowych technologii, wygłoszono sześć referatów. Jako pierwsza wystąpiła dr Kamila Augustyn (Uniwersytet Wrocławski), mówiąc o „Rynku wydawniczym w epoce nowych mediów”, który, według słów prelegentki, jest „przestrzenią równie wielu szans co zagrożeń dla książki”, współcześnie bowiem bywa ona rozmaicie postrzegana: jest przedmiotem, produktem i obiektem, a nawet usługą z jednej strony, z drugiej zaś to ciągle jednak medium, treść, relacja. W epoce Internetu odbiorca z czytelnika stał się użytkownikiem, ważniejszy jest dziś dla wielu osób sam dostęp do danej publikacji, nie zaś jej posiadanie – to tylko niektóre wnioski płynące z tej prezentacji.

Kontynuując tematykę wydawniczą, dr Ewa Jabłońska-Stefanowicz (Uniwersytet Wrocławski) omówiła pozycję i rolę wydawcy we współczesnym „świecie nadmiaru”. Dziś wydawcy stosunkowo łatwo jest daną książkę opublikować, ale już trudniej dotrzeć z informacją na jej temat do potencjalnego odbiorcy. Prelegentka przeanalizowała zmiany terminologiczne w edytorstwie polskim i angielskim, koncentrując się na zadaniach kuratora, odwołując się przy tym w znacznej mierze do pracy Michaela Bhaskara *Curation. The power of selection in a World of Excess* (Londyn, Piatkus 2016) i odnosząc ją do współczesnych realiów rynkowych oraz do nowych opracowań teoretycznych z tego zakresu.

O promocji książki, choć w innej odsłonie, mówiła Agnieszka Karp-Szymańska (Grupa CzasDzieci.pl, Festiwal Literatury dla Dzieci), przedstawiając „festiwalizację” jako jedną z popularnych form propagowania literatury dla dzieci. Dzięki swemu jedenastoletniemu doświadczeniu w tym zakresie referentka omówiła wybrane przykłady festiwali (m.in. Festiwal Literatury dla Dzieci), wskazując nie tylko zalety, ale także wady tego sposobu przekonania najmłodszych do sięgnięcia po książkę i opisała warunki, które taka impreza powinna spełniać, aby okazać się skuteczną.

Z kolei dr Bożena Hojka (Uniwersytet Wrocławski) scharakteryzowała „Funkcje i formy wykorzystywania elementów graficznych w obrazkowych słownikach internetowych”. Wychodząc od prezentacji wybranych typów i rodzajów tego źródła informacji, referentka omówiła pokrótce materiał ilustracyjny zawarty w słownikach, jego rolę i zadania (estetyczne, motywujące, aktywizujące i poznawcze), ukazała różnice występujące pomiędzy słownikami w wersji papierowej a internetowej (takie jak np. odmienna organizacja zasobu słownictwa, statyczność elementów graficznych w pierwszym przypadku, brak ograniczeń w drugim) i wskazała na zjawisko hybrydyzacji słowników, które w wersji internetowej coraz częściej wykorzystują elementy dotąd przypisywane głównie multimedialnym kursom językowym. Jako przykład dr B. Hojka podała wybrane słowniki, podejmując jednocześnie próbę oceny wskazanych wcześniej rozwiązań pod kątem między innymi ich możliwości dydaktycznych i funkcjonalnych.

Następne wystąpienie dotyczyło wspólnych relacji pomiędzy nowymi mediami a literaturą. Referentka, Katarzyna Staniuk (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie), omówiła możliwości, jakie są dostępne dzięki współczesnej technologii i zjawiska jej towarzyszące (m.in. wizualizacja literatury), co z kolei jest konsekwencją przejścia od kultury pisma do kultury obrazu. Prelegentka wskazała na konkretne przykłady, a także poruszyła kwestię cyborgizacji kultury i relacji zachodzących na linii literatura–sztuczna inteligencja. Przedmiotem referatu zamykającego ostatnią sesję pierwszego dnia konferencji były gry paragrafowe (gamebook), będące swoistą hybrydą książki i gry RPG. Dr Paweł Bernacki (Uniwersytet Wrocławski) zastanawiał się, czy stały się one dziś reliktem przyszłości czy jednak nadzieją na przyszłość. Aby odpowiedzieć na to pytanie, referent najpierw przedstawił ich historię, a następnie odniósł je do zmian zachodzących na współczesnym rynku książki. Konkludując, stwierdził, że możemy mówić jednak o początkach renesansu tych gier.

W drugim dniu obrad ich część przedpołudniowa (Sesja 1) toczyła się równolegle w dwóch sekcjach.

Pierwszą prelegentką była dr hab. Katarzyna Tałuc (Uniwersytet Śląski). Prezentacja dotyczyła form, w jakich książka adresowana do młodego odbiorcy funkcjonuje w Sieci. Referentka, zwracając uwagę na dyskusję dotyczącą kryteriów wartościowania literatury dostępnej dzięki temu medium, odwołała się do konkretnych przykładów tekstów literackich w Internecie, poddając analizie strony internetowe trzech wydawnictw literatury dziecięcej (Grupa Publicat: Papiilon; Nasza Księgarnia; Wydawnictwo Olesiejuk). Na koniec zaznaczyła, że jedynie kompleksowe badania mogą zagwarantować rzetelność wniosków.

Ryc. 4–6. Pierwszy dzień obrad.

Źródło: https://www.facebook.com/pg/IINiB.UMCS/photos/?tab=album&album_id=1896829360332251

W sekcji A, której moderatorem była dr hab. Iwona Morawska, prof. UMCS, wygłoszono w sumie cztery referaty, dla których wspólną płaszczyzną było występowanie, w różnej postaci, książki w Internecie.

Ryc. 7. Słuchacze sekcji A.

Źródło: <https://www.facebook.com/IINiB.UMCS/photos/a.1896829360332251.11073741887.320223484659521/1896838636997990/?type=3&theater>

Kolejny referat, którego autorką była dr hab. Małgorzata Latoch-Zielińska, prof. UMCS, dotyczył badań związanych ze sposobami funkcjonowania lektur szkolnych w Sieci. Prelegentka analizie poddała wybrane, najpopularniejsze wśród uczniów (dwudziestu respondentów) i nauczycieli (również dwudziestu respondentów) strony internetowe, portale edukacyjne i blogi tematyczne, których przedmiotem były lektury szkolne i ich omówienia. Przedstawiła także wynikające z badań powody korzystania przez uczniów z takiej formy „pomocy”. Najczęściej podawaną przyczyną było przeciążenie nauką, na drugim miejscu znalazła się chwalebna chęć uzyskania lepszej oceny, dalej podkreślano trudności w czytaniu oraz problemy z analizą i interpretacją tekstu. W drugiej części prezentacji słuchacze mieli okazję poznać wyniki badań, w których odpowiedzi udzielali nauczyciele, wskazując m.in. na najbardziej popularne strony lekturowe (tu najwięcej głosów zyskały strony „dydaktyczne”) i podając powody korzystania z nich (np. weryfikacja prac domowych uczniów pod kątem samodzielności wykonania danych zadań).

Z kolei mgr Edyta Wójcicka (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie) omówiła rolę i znaczenie mediów społecznościowych na polu kształtowania kultury współczesnych nastoletnich czytelników. Nawiązując w pewnym stopniu do jednego z wcześniejszych wystąpień, prelegentka zastanawiała się, czy technologia jest sprzymierzeńcem, czy raczej wrogiem nauczycieli. Przybliżyła Słuchaczom popularne grupy społeczne oraz kampanie na Facebooku, których celem jest promocja czytelnictwa (np. „Nie jestem statystycznym Polakiem, czytam książki”). Natomiast o „Wpływie kultury medialnej na przewycięzanie oporu ucznia w sferze czytania i recepcji lektury szkolnej” mówiła Sylwia Gierczak (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie). Referentka scharakteryzowała przyczyny i skutki niechęci uczniów do czytania, a następnie, zaznaczając, iż zdaje sobie sprawę ze zgubnego wpływu ekspansji mediów cyfrowych, podkreśliła jednocześnie niebagatelne znaczenie nowoczesnych technologii medialnych i cyfrowych dla przezwycięzania niechęci uczniów wobec lektury, pod warunkiem wszakże, że nowoczesne narzędzia będą w sposób umiejętny wykorzystywane przez polonistę podczas prowadzonych zajęć. Wtedy wpłyną pozytywnie nie tylko na zwiększenie atrakcyjności lekcji, lecz także na odpowiedni rozwój intelektualny ucznia i kształtowanie jego zainteresowań czytelniczych.

W sekcji B, której przewodniczyła dr Anita Has-Tokarz (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie), przedstawiono dwa referaty⁶. Pierwszy z nich wygłoszony przez dr Magdalenę Marzec-Józwicką (Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II) dotyczył „Roli nowoczesnych mediów w procesie popularyzacji

⁶ Z dwóch pozostałych referatów zaplanowanych przez organizatorów jeden (na prośbę prelegenta, dr. Pawła Bernackiego, został wygłoszony dzień wcześniej, drugi referent był nieobecny podczas konferencji).

czytelnictwa wśród młodzieży”. Autorka skoncentrowała się na wpływie mediów społecznościowych na treść, formę i funkcję książki, analizując wybrane akcje internetowe, zachęcające do czytania oraz badając kluby czytelnicze zakładane w Sieci przez znane osoby. Scharakteryzowała także niektóre współczesne formy książki (np. pisane na podstawie seriali telewizyjnych). Interesującym wątkiem poruszonym przez prelegentkę było omówienie sposobów wykorzystania książki jako produktu medialnego we współczesnej edukacji polonistycznej.

Z kolei o *Kompetencjach czytelniczych w kulturze informacji* mówił mgr Marek Deja (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie). Autor szczególnie nacisk położył na wzajemne relacje pomiędzy kulturą czytelniczą, medialną i informacyjną, podkreślając problemy wynikające ze zmian tytułowych kompetencji pod wpływem nowych technologii. Omówił także tzw. metakompetencje (czyli m.in. kompetencje cyfrowe i *visual literacy*) oraz przedstawił wyniki analizy piśmiennictwa z zakresu rozwoju kompetencji informacyjnych i czytelniczych.

Po przerwie kawowej rozpoczęły się obrady w sesji drugiej. Ich moderatorem była dr hab. Małgorzata Latoch-Zielińska, prof. UMCS. Wygłoszono cztery referaty.

Ryc. 8. Słuchacze podczas sesji drugiej.

Źródło: <https://www.facebook.com/IINiB.UMCS/photos/a.189682936033225.1.1073741887.320223484659521/1896840320331155/?type=3&theater>

Pierwszy był prezentacją bloga recenzenckiego Rekomendacja39 – inicjatywy nauczyciela-bibliotekarza i uczniów jednej z krakowskich szkół. Autorka wystąpienia, mgr Jolanta Pytel (Gimnazjum nr 39 w Krakowie), omówiła to ciekawe przedsięwzięcie, podkreślając zaangażowanie młodzieży, zamieszczającej na blogu opinie dotyczące nie tylko przeczytanych książek, lecz także obejrzanych filmów, a także informacje na temat wydarzeń kulturalnych. Uczniowie biorą również udział w projektach czytelniczych, opracowują własne scenariusze przedstawień na podstawie przeczytanych książek. Wszystkie te działania dowodzą, że czytanie i kontakt z książką mogą być nie tylko teoretycznym, ale i praktycznym elementem edukacji literackiej nastolatków.

Pozostając w kręgu bibliotek, choć innego typu, dr Magdalena Cyrklaff-Gorczyca (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu) przedstawiła wyniki sondażu diagnostycznego, przeprowadzonego wśród wybranych toruńskich placówek, dotyczącego stosowania przez te ksiąźnice jednego z elementów Public Relations, jakim jest media relations. Autorka poddała analizie działania konkretnych bibliotek w tym zakresie, opisała zakres obowiązków stosowanych sekcji w każdej z nich, a także ich plany i cele zmierzające do usprawnienia omawianych narzędzi. Na koniec swego wystąpienia referentka przedstawiła wnioski, z których wynika, że zarówno biblioteki naukowe, jak i publiczne są z reguły należycie przygotowane do działań promocyjnych przy użyciu media relations, jednak nie do końca pracownicy tych bibliotek zdają sobie sprawę z różnic pomiędzy promocją a PR – przeważnie utożsamiają te pojęcia ze sobą, co przekłada się na działania w praktyce. Dużym mankamentem według autorki jest fakt, że żadna z bibliotek nie bada odbioru swego wizerunku w mediach i otoczeniu społecznym, a zatem raczej nie jest zainteresowana opinią innych na swój temat, choć jednocześnie realizuje założenia promocyjne – ta niekonsekwencja jest zastanawiająca.

Przedmiotem kolejnego wystąpienia był Serwis Youtube, przedstawiony w tym przypadku jako kanał informacji o książce i bibliotece. Dr Mikołaj Ochmański (Uniwersytet Warszawski) zaprezentował wybrane, charakterystyczne przykłady (w postaci klipów pochodzących z zasobów wspomnianego serwisu), ukazujące nie tylko opinie internautów na temat powstawania książki, jej opracowania czy lektury, ale także przedstawiające książkę i bibliotekę w sposób stereotypowy, groteskowy, by nie powiedzieć karykaturalny. Celem prelegenta było uporządkowanie interesującej go zawartości filmowej serwisu według określonych kryteriów (treść i funkcja) i pokazanie, w jaki sposób odzwierciedla i utrwała ona schematy na temat książki, jej odbiorców i biblioteki.

Ostatnia prezentacja zamykająca konferencję była jednocześnie w pewnym stopniu, ze względu na temat podjęty przez autorkę, mgr Lidie Jarską (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie), swego rodzaju kłamrą spinającą referaty wygłoszone podczas dwóch dni obrad. Prelegentka mówiła o „Dawnej książce w mediach społecznościowych”. Dowodem na to, że „*Rękopisy nie płoną*” była analiza (w odniesieniu do zasad marketingu społecznościowego) obecności książki dawnej w Internecie, a konkretnie na stronach poświęconych książkom na Facebooku, Twitterze, serwisie YouTube i w blogosferze.

Podsumowując obrady, dr hab. Jadwiga Woźniak-Kaspepek podkreśliła różnorodność, a jednocześnie aktualność poruszanych tematów, odpowiadających założeniom konferencji. Zwróciła uwagę na jej interdyscyplinarny charakter, czego dowodem była obecność nie tylko bibliologów, lecz także polonistów, pedagogów, praktyków i teoretyków. Książka i media były przedstawiane w różnych kontekstach.

Na koniec dr J. Woźniak-Kaspepek podziękowała organizatorom za trud włożony w przygotowanie dwudniowego przedsięwzięcia, dającego możliwość wymiany doświadczeń naukowo-badawczych, spotkania przedstawicieli uczelni, szkół, bibliotek i mediów. Warto również podkreślić przyjazną i życzliwą atmosferę panującą podczas całej konferencji.

Pokłosiem konferencji będzie recenzowana publikacja.

„Należałoby postulować, aby technika nas nie zdominowała, nie zapanowała bez reszty nad nami, ale aby była pod naszą kontrolą i aby była wykorzystywana do tego, by człowiek stawał się lepszy, by kierował się wartościami, by doceniał między innymi etyczny wymiar funkcjonowania w kulturze medialnej i w innych obszarach kultury” (dr hab. Iwona Morawska, prof. UMCS)⁷.

Bibliografia

<http://film.onet.pl/zabojcze-umysly>

<http://www.umcs.pl/pl/tv-umcs-aktualnosci,8227,naukowo-o-ksiazkach,56241.chtm>

[https://pl.wikipedia.org/wiki/Ko%C5%9Bci_\(serial_telewizyjny\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Ko%C5%9Bci_(serial_telewizyjny))

https://pl.wikipedia.org/wiki/Zab%C3%B3jcze_umys%C5%82yhttp://www.umcs.pl/pl/aktualnosci,7300,konferencja-ksiazka-w-mediach-media-w-ksiazce-korespondencje-i-transpozycje,49929.chtm

https://www.facebook.com/pg/IINiB.UMCS/photos/?tab=album&album_id=1896829360332251

⁷ <http://www.umcs.pl/pl/tv-umcs-aktualnosci,8227,naukowo-o-ksiazkach,56241.chtm>

UMCS